

ОСОБЛИВОСТІ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ ДОМОГОСПОДАРСТВ У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Особливу роль у розвитку ринку фінансових послуг відіграють домогосподарства, які виступають споживачами фінансових послуг і надають можливість фінансовим установам формувати доходи від такої діяльності та розвиватися. При цьому важливу роль у наданні саме цих фінансових послуг відіграють не лише економічні, фінансові чинники, але і значний спектр неекономічних факторів (психологічні, організаційні, інформаційні), які мають здатність впливати на рішення домогосподарств щодо використання фінансових послуг. Забезпечення фінансової грамотності в суспільстві, особливо в епоху діджиталізації роботи фінансових установ, є важливою передумовою формування належного рівня фінансової безпеки держави, формування стабільного фундаменту для розвитку не лише ринку фінансових послуг, але і загалом фінансової системи країни.

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології активно сприяють розвитку ринку фінансових послуг, враховуючи, що фінансові установи в сучасних реаліях досить часто виступають центрами розробки та запровадження таких технологій. З іншого боку, активне застосування цифрових інновацій у фінансовій сфері обумовлює необхідність відповідного рівня не лише фінансової, але і цифрової грамотності населення. Все це у комплексі актуалізує пошук нових напрямків, реалізацію заходів щодо підвищення обізнаності домогосподарств у можливостях сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у сфері фінансових послуг, нових способів використання електронних фінансових послуг, підвищення ефективності їх споживання з урахуванням тих можливостей, які сьогодні формують процеси діджиталізації ринку фінансових послуг.

Розглянемо більш детально сутність фінансової грамотності. Представимо декілька наукових підходів до розгляду змісту цієї категорії, а саме:

1) *фінансова грамотність* – «певний обсяг знань, що дозволяє усім без винятку членам суспільства (навіть без спеціальної освіти) правильно розуміти зміст фінансових відносин, роль фінансів у суспільстві, особисте місце в цій фінансовій системі та доцільність участі у відновленні країни (наприклад, через заощадження у формі банківських депозитів, сплату податків, користування кредитними коштами, сплату комунальних платежів, індивідуальні інвестиції тощо)» [9, с. 12].

2) *фінансова грамотність* – «сукупність знань та навичок, що формують вміння розпоряджатися своїми власними коштами з мінімальними ризиками та максимальною ефективністю» [7];

3) *фінансова грамотність* – «сукупність теоретичних знань, а також здатність населення використовувати свої знання на практиці. Це сукупність знань про фінансові ринки, особливості їх функціонування та регулювання, професійних учасників і пропонувані ними фінансові інструменти, продукти і послуги, уміння їх використовувати з повним усвідомленням наслідків своїх дій і готовність перейняти на себе відповідальність за прийняті рішення» [4, с. 431].

Таким чином, можна зазначити, що серед науковців превалує позиція, за якої фінансову грамотність прийнято розглядати як сукупність знань, уявлень та переконань домогосподарств про фінансові послуги, особливості їх надання а умовах становлення цифрової економіки, що впливає на процес прийняття рішень щодо використання таких послуг і управління власними грошовими ресурсами.

Аналізуючи фінансову грамотність як окремих об'єкт досліджень і враховуючи представлені концепції розгляду його сутності можна виокремити змістовні риси такого об'єкта. До їх числа можна віднести наступні:

– являє собою певний обсяг знань про фінансові послуги, що свідчить про нематеріальність об'єкту дослідження та складність опису його онтологічних ознак;

– є результатом світоглядних принципів особи, результатів її навчання та пізнання навколишнього середовища;

– початковий рівень знань формується у громадян неусвідомлено, але більш глибокі та специфічні знання у сфері фінансових послуг вимагають навчання;

– не повинна вимагати спеціальної професійної освіти для використання фінансових знань у повсякденному житті;

– є важливою з позиції забезпечення стабільності функціонування ринку фінансових послуг та загалом фінансової системи;

- підлягає складному вимірюванню, що можливо реалізувати виключно на основі використання соціологічних та евристичних методів емпіричного дослідження;
- є важливою частиною прийняття фінансових рішень домогосподарствами, які впливають на якість їх життя, рівень їх доходів та матеріального забезпечення;
- пов'язана з фінансовою інформацією, що вимагає правильного її збору, опрацювання та узагальнення та інші ознаки [2; 6, с. 188; 5, с. 37-39; 3].

Питання підвищення рівня фінансової грамотності сьогодні є актуальним для всіх розвинутих країн, в якій ринок фінансових послуг відіграє важливу роль у функціонуванні фінансової системи і особливо в умовах його активної діджиталізації. Саме активний розвиток фінансових установ, сприятливі умови для їх діяльності в межах національної економіки обумовлюють їх зацікавленість у забезпеченні зростання фінансової грамотності населення, що стимулює їх співпрацю з іншими суб'єктами у цій сфері.

В Україні сьогодні питання фінансової грамотності залишається досить складним для вирішення, враховуючи як сучасний макроекономічний розвиток країни, війну, складні соціальні умови для життя громадян. Проте, при цьому ринок фінансових послуг повністю виконує покладені на нього функції. Органи державної влади, насамперед, Національний банк України, намагаються впроваджувати політику підвищення фінансової грамотності населення, розробляючи відповідні матеріали, співпрацюючи із закладами вищої освіти. У Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025р, яка розроблялася до початку війни, виокремлено такий компонент забезпечення такого розвитку як Фінансова інклюзія, в рамках якого виокремлено базові заходи підвищення її рівня в країні. До їх віднесено наступні: підвищення доступності та рівня користування фінансовими установами; посилення захисту прав споживачів фінансових послуг; підвищення рівня фінансової грамотності населення [8, с. 15]. Однак військова агресія негативно вплинула як на спроможність НБУ впроваджувати у життя визначені у Стратегії заходи, так і на відношення громадян до питань навчання фінансової грамотності, враховуючи наявність більш актуальних для їх життєдіяльності питань. Проте, НБУ поступово впроваджує в життя окремі заходи з метою формування умов для подальшого залучення громадян до відповідного навчання. Так регулятором був запущений відповідний сайт з фінансової грамотності, який отримав назву «Гаразд», на якому надається інформація про основні фінансові послуги, які найбільш поширені в Україні [1].

Отже, в умовах швидкого розвитку технологій та діджиталізації фінансових послуг, підвищення рівня фінансової грамотності домогосподарств стає необхідною умовою для забезпечення фінансової стабільності країни, забезпечення ефективної роботи банківських і небанківських установ. Залучення домогосподарств саме до цифрового фінансового середовища вимагає від них більшої обізнаності про ризики та переваги цифрових технологій, а також навичок ефективного користування цифровими інструментами.

Перелік посилань:

1. Гаразд. UDC: <https://harazd.bank.gov.ua>
2. Домбровська С. О. Сучасні методи формування фінансової грамотності населення України. *Освітня аналітика України*. 2022. № 3 (19). С. 5-14. URL: <http://surl.li/mwwka>
3. Дубина М. В., Холявко Н. І., Попело О. В. Цифровізації ринку фінансових послуг: переваги та ризики для домогосподарств. *Науковий вісник Полісся*. 2022. № 2 (25). С. 160-177.
4. Латковська Т. А. Підвищення рівня фінансової грамотності та фінансової освіти – виклик сучасності. *Наукові праці Національного університету "Одеська юридична академія"*. 2013. Т. 13. С. 429-438. URL: <http://surl.li/mwwii>
5. Полях С. С. Методичні засади захисту інтересів споживачів на ринку фінансових послуг : дис. ... канд. екон. наук / Сумський державний університет. Суми, 2019. 213 с. UDC: <http://surl.li/mwwje>
6. Приймак С. А. Економічний механізм захисту прав споживачів на ринку банківських послуг в Україні : дис. ... канд. екон. наук / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2017. 246 с. UDC: <http://surl.li/mwwoa>
7. Романів В. В. Фінансова грамотність населення України. *Ефективна економіка*. 2018. № 22. UDC: <http://surl.li/mwwnb>
8. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. UDC: <http://surl.li/cvpla>
9. Тимків А. О., Сидор Г. В. Фінансова інклюзія як складова відновлення економіки України. *Інклюзія і суспільство*. 2022. Вип. 1. С. 5-14. UDC: <https://journals.kpdi.in.ua/index.php/inclusion-society/article/view/2/1>.